BAAC VLAANDEREN RAPPORT 3509

Nota

Wervik, Laagvlaanderen Riemeers, Fase 1

Deel 2: Programma van Maatregelen

BAAC Vlaanderen bv
Hendekenstraat 49, 9968 BASSEVELDE
info@baac.be
www.baac.be

Inhoud

1 Administratieve gegevens **1**
2 Overzicht maatregelen **2**
3 Gemotiveerd advies **3**
4 Programma van Maatregelen Fase 1 (oostelijk deel): geen vervolg **6**
5 Programma van Maatregelen Fase 2 (westelijk deel): verder vooronderzoek **7**
5.1 Administratieve gegevens advieszone *7*
5.2 Onderzoeksopdracht *7*
5.3 Methodologie proefsleuvenonderzoek *8*
5.3.1 Inplanting proefsleuven 9
5.3.2 Oppervlakte en dekkingsgraad onderzoek 9
5.3.3 Selectie vondsten en staalname 9
5.3.4 Referentieprofielen 9
5.4 Potentieel vervolgtraject na archeologisch vooronderzoek *10*
5.5 Afwijkingen methodologie *11*
6 Bijkomende maatregelen **12**
6.1 Algemeen *12*
6.2 Sloopvoorwaarden *12*
7 Bibliografie **13**

1 Administratieve gegevens

Algemeen

Naam site	Wervik, Laagvlaanderen Riemeers
Ligging	Riemeers, gemeente Wervik, provincie West-Vlaanderen
Kadaster	Wervik Afdeling 1, Sectie B, Nummers 621K, 621L, 621M, 621N, 621X3, 621P, 621F4, 621R, 621M, 621N2, 621P2, 621L4, 621R2, 621S2, 621T2, 621C4, 621D4, 621W2, 621V2, 621Y2, 621Y3, 621Z3, 621N4, 621P3, 621A4, 621R3, 621S3, 621T3, 621B4, 621F3, 621E3, 621D3, 621C3, 621B3, 621A3, 621E4, 621G2, 621H2, 621H4, 621K2, 621S, 621T, 621G4, 621V, 621W, 621X, 621Y, 621Z, 621A2, 621B2, 618A4, 618X3, 621G3, 621H3, 621M4, 621K3, 621L3, 621D2, 621E2, 621F2, 618G, 618H, 618K, 618L, 618M, 618N, 618P, 618R, 618S, 618T, 618V, 618W, 618X, 618Y, 618Z, 618A2, 618B, 618C2, 618D2, 618E2, 618F2, 618G2, 618H2, 618K2, 618L2, 618M2, 618N2, 618P2, 618R2, 618S2, 618B4, 618M3, 618N3, 618S3, 618T3, 618V3, 618W3
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2026-0600
Uitgevoerd vooronderzoek	Bureauonderzoek (2025K164) Landschappelijk bodemonderzoek (2026G49)
Bewaarplaats archief	BAAC Vlaanderen bv

Actoren

Auteurs	Charlotte Desmet, Laurens Dujardin & Tina Dyselinck
Betrokken actoren	Charlotte Desmet, Antoine Anneessens, Laurens Dujardin, Tina Dyselinck
Betrokken derden	Niet van toepassing

Plangebied

Oppervlakte plangebied	34.675 m²
Oppervlakte advieszone	15.000 m²
Kartering gewestplan	0100 woongebied.

De gebruikte administratieve plannen zijn afkomstig uit de catalogus van Geopunt Vlaanderen[1] of het portaal Databank Ondergrond Vlaanderen[2], tenzij anders vermeld.

[1] Geopunt Vlaanderen 2026 – administratief, historisch, orthofotografisch
[2] Databank Ondergrond Vlaanderen 2026 – geografisch

2 Overzicht maatregelen

Fase 1: geen maatregelen

Fase 2:

Advies	Oppervlakte	Tijdstip	Voorwaarde
Proefsleuven	Ca. 12,5 % van 15.000 m²		Aktename nota Toegankelijkheid terrein/sloop gebouwen

3 Gemotiveerd advies

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen aan de Laagvlaanderenstraat te Wervik heeft BAAC Vlaanderen bv een nota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer een nieuwbouw gerealiseerd worden, na de sloop van bestaande panden. De werken zullen een bepaalde impact hebben op het bodemarchief.

In eerste instantie worden alle bestaande structuren gesloopt en de aanwezige verharding uitgebroken. Na de noodzakelijke sloopwerken voorziet de opdrachtgever de realisatie van een meerwoningenproject. Hierbij worden geen ondergrondse niveaus voorzien. De nieuwe gebouwen worden gefundeerd door middel van een vloerplaat met vorstrand. De vorstrand zal een maximale diepte hebben van 100 cm-mv. De rest van het terrein wordt verhard of ingericht als groenzone. Voor deze buitenaanleg dient een bodemingreep gerekend te worden van ca. 50 cm-mv.

Figuur 1: Fasering van de werkzaamheden en van het archeologisch voortraject.

Fase 1:

Het **oostelijke deel** van het plangebied rond De Riemeers karakteriseerde zich door bodemprofielen met een vergraven of verstoorde moederbodem tot minstens 40, 50 à 80 cm diepte. Daarnaast werd tijdens de terreinobservaties verschillende antropogene aangelegde putten waargenomen rond boring 13 en 14 en rond De Riemeers 23-25. In deze putten werd een verstoorde ondergrond beschreven met veel grote puinfragmenten afkomstig van de sloop van de vroegere woningen. Er kan dus wegens de geziene verstoringen een laag kennispotentieel voor sporenarcheologie opgesteld worden binnen dit deel van het plangebied.

Fase 2:

De geplaatste boringen in het **westelijk deel** van het plangebied rond de Prof. Idewijk waren gelokaliseerd ter hoogte van een bestaande woonwijk en uitgevoerd ter hoogte van openbare groenzones of voortuinen van leegstaande woningen. De woonwijk beschikte onder elke woning over een

onderkeldering. Binnen de boringen 1, 2, 5, 9, 10 en 11 werd quasi overal een verzette bodem gezien op de moederbodem. Enkel ter hoogte van boring 9 en 11 werd onder verstoring een restant van een relatief recent colluvium pakket aangeduid. Het bodemarchief ter hoogte van Prof. Idewijk kan dus als waarschijnlijk matig goed beschouwd worden, hoewel de werkzaamheden in de jaren 70 van de vorige eeuw mogelijk voor een aftopping van het terrein hebben gezorgd waarna het vervolgens is geniveleerd (opgehoogd). Het kennispotentieel voor sporenarcheologie wordt wegens de aantasting van de top van de moederbodem, de ophogingspakketten, de mogelijke impact van de aanwezige bebouwing, de gedeeltelijke onderkeldering en de aanwezigheid van intact colluvium als mogelijk waardevol aangeduid.

Figuur 2 toont de diepte van de verstoring en de bovengrens van de AC-horizont per uitgevoerde boring binnen het plangebied. Ook de interpretatie van de ondergrond per boring is gevisualiseerd. De resultaten werden gekarteerd op het Digitaal Hoogtemodel en de GRB-kaart.

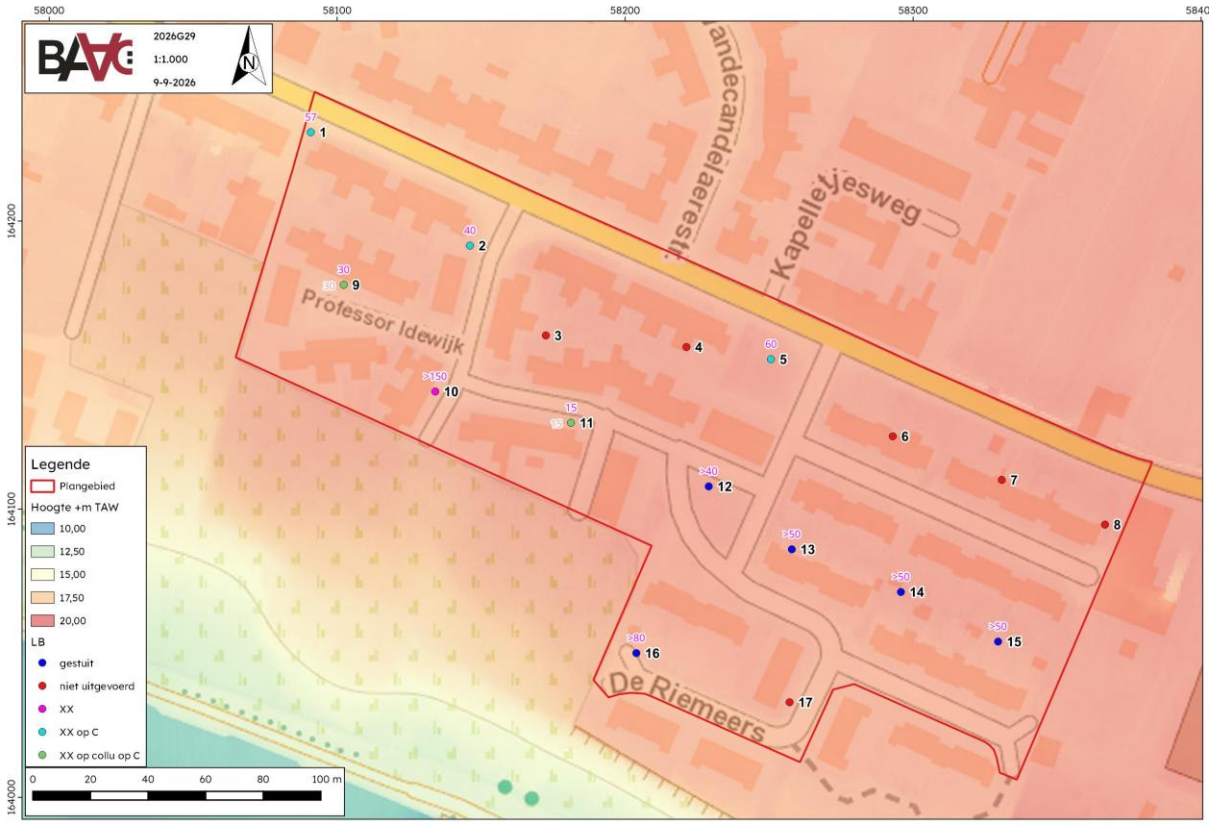

Figuur 2: Resultaten van de landschappelijke boringen, gekarteerd op de topografische kaart en het DHM.

De aanwezigheid van verspreide verstoring tot in de moederbodem en slechts lokaal en andere afwezige geavanceerde bodemvormingshorizonten wezen op een zekere diepe antropogene ingreep binnen het plangebied waarbij tenminste oppervlakkige sporen en vondsten (zoals steentijdvondsten) zijn verdwenen of uit context zijn gebracht. De kans om ruimtelijk intacte in situ vindplaatsen uit de steentijdperiode, die bestaan uit een strooiing van onder meer vuursteen, verbrande hazelnootfragmenten, verbrand bot, enz. … terug te vinden in het plangebied is dus zeer klein. Er worden dus geen steentijdgevoelige zones in het plangebied verwacht.

De resultaten van het landschappelijk booronderzoek hebben aangetoond dat het onderzocht terrein opgebouwd was uit hoofdzakelijk antropogeen gewijzigde bodemprofielen waarbij de impact reikte tot in de top van de moederbodem. In het **westelijk deel** zijn ophogingen opgemerkt die vermoedelijk te linken zijn aan de bouw van de sociale woonwijk in de jaren 70 van de vorige eeuw. Hierbij is vermoedelijk ook de top van de moederbodem aangetast, hoewel niet duidelijk in welke mate dit is gebeurd. Slechts twee boorlocaties (boring 9 en 11) hadden een restant van een colluviumpakket met eronder een intacte moederbodem. Dit colluviumpakket reikte tot een diepte van 110 cm onder maaiveld. De kans op archeologische resten in dit deel van het plangebied is bijgevolg nog reëel. De ophoging in het kader van

de bouw enerzijds en de aanwezigheid van colluvium in een deel van het terrein kunnen gezorgd hebben voor een intacte bewaring van sporen en vondsten ondanks de bouw van de sociale woonwijk.

In **het oostelijk deel** rond de Riemeers werden verstoorde bodems tot 100 cm diepte in verschillende putten waargenomen. Het kennispotentieel en de kans op het aantreffen van archeologie in de vorm van grondsporen werd in deze zone als laag beschouwd.

Bijgevolg heeft verder onderzoek in het kader van de geplande werken een waardevol **potentieel op kennisvermeerdering** qua sporenarcheologie van latere ouderdom **in het westelijk deel van het plangebied**.

Fase 1:

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er voldoende informatie over de afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon voldoende bepaald worden. Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek[3] is **verder vooronderzoek niet aangewezen.**

Fase 2:

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon onvoldoende bepaald worden. Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek[4] is **verder vooronderzoek aangewezen.**

Gezien de mogelijke aftopping van het terrein in het verleden, de ophoging in het kader van een nivellering en bouwrijp maken in de jaren 70 van de vorige eeuw en de aanwezigheid van colluvium is een sporenniveau mogelijk nog aanwezig. Om dit sporenniveau op te sporen en de waarde ervan in te schatten is proefsleuvenonderzoek de meest geschikte methode. De voorwaarden voor de uitvoer van dit onderzoek staan verder beschreven in het Programma van Maatregelen.

[3] Agentschap Onroerend Erfgoed 2019a, fig. 3
[4] *Ibid.*, fig. 3

4 Programma van Maatregelen Fase 1 (oostelijk deel): geen vervolg

Niet van toepassing.

Meldingsplicht

In dit dossier wordt geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd. Dit betekent echter niet dat de initiatiefnemer wordt ontslaan van de meldingsplicht. Bij het aantreffen van een archeologische toevalsvondst geldt nog steeds een wettelijke meldingsplicht, conform het Onroerenderfgoeddecreet. De vinder is verplicht dit te melden aan het Agentschap Onroerend Erfgoed en/of de bevoegde lokale overheid.

5 Programma van Maatregelen Fase 2 (westelijk deel): verder vooronderzoek

5.1 Administratieve gegevens advieszone

Naam site	Wervik, Laagvlaanderen Riemeers		
Ligging	Riemeers, gemeente Wervik, provincie West-Vlaanderen		
Kadaster	Wervik Afdeling 1, Sectie B, Nummers 621K, 621L, 621M, 621N, 621X3, 621P, 621F4, 621R, 621M, 621N2, 621P2, 621L4, 621R2, 621S2, 621T2, 621C4, 621D4, 621W2, 621V2, 621Y2, 621Y3, 621Z3, 621N4, 621P3, 621A4, 621R3, 621S3, 621T3, 621B4, 621F3, 621E3, 621D3, 621C3, 621B3, 621A3, 621E4, 621G2, 621H2, 621H4, 621K2, 621S, 621T, 621G4, 621V, 621W, 621X, 621Y, 621Z, 621A2, 621B2, 621G3, 621H3, 621M4, 621K3, 621L3, 621D2, 621E2, 621F2		
Coördinaten	Noordwest:	x: 58064,76	y: 164244,89
	Noordoost:	x: 58244,48	y: 164244,89
	Zuidwest:	x: 58064,76	y: 164093,12
	Zuidoost:	x: 58244,48	y: 164093,12
Oppervlakte advieszone	15.000 m²		

5.2 Onderzoeksopdracht

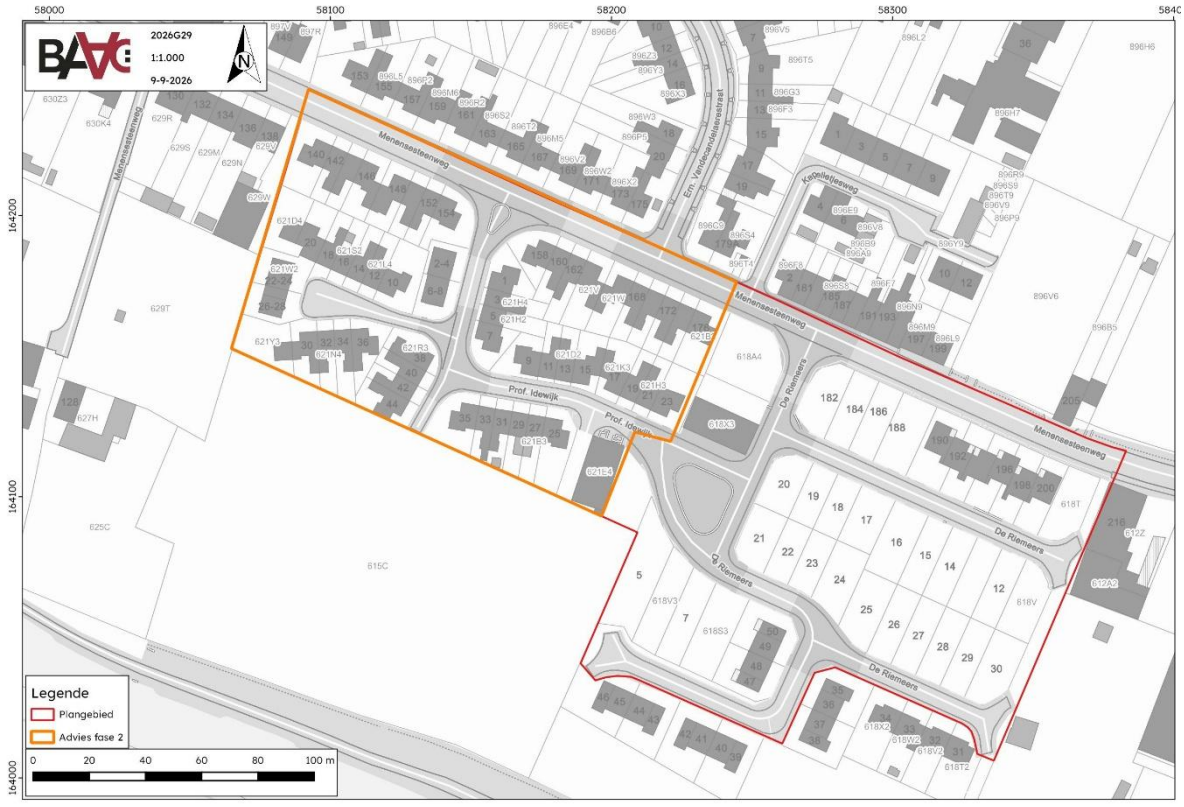

Figuur 3: Plangebied en advieszone weergegeven op de GRB-basiskaart.

De doelstellingen van het verder vooronderzoek zijn dezelfde als de algemene doelstellingen van een vooronderzoek, zijnde het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische site en de karakteristieken en bewaringstoestand van deze site, alsook een analyse van de relatie met het landschap, de waarde en de impact van de geplande werken.

Bij de uitvoering van het verder vooronderzoek dienen onderstaande onderzoeksvragen behandeld te worden.

Zie PVM van de archeologienota (ID35952).[5]

- wat zijn de waargenomen bodemhorizonten? Hoe verhouden de waarnemingen in de profielputten zich ten opzichte van deze van het landschappelijk bodemonderzoek?
- in hoeverre is de bodemopbouw nog intact? Is er sprake van lokale verstoring?
- zijn er (nog) bodemsporen aanwezig? In welke mate zijn ze natuurlijk of antropogeen?
- op welke diepte bevindt het archeologisch leesbare niveau zich? Is er sprake van meerdere sporenniveaus?
- wat is de bewaringstoestand van de antropogene sporen?
- kunnen de bodemkundige vaststellingen gerelateerd worden aan de eventuele afwezigheid van antropogene sporen?
- wat is de relatie tussen de bodem, het landschap en de archeologische waarnemingen?
- maken de oudere sporen deel uit van één of meerdere structuren, is er een ruimtelijk verband?
- kan op basis van het gerecupereerde materiaal een uitspraak gedaan worden over datering of fasering? Behoren de oudere sporen tot één of meerdere periodes?
- kan op basis van de waargenomen archeologische fenomenen een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van de menselijke aanwezigheid?
- zijn er indicaties die wijzen op de inrichting van een erf of nederzetting?
- zijn er indicaties voor de inrichting van een funeraire ruimte? wat is de omvang? hoeveel niveaus? geschatte aantal individuen?
- voor waardevolle vindplaats(en) die bedreigd worden door de geplande werkzaamheden: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (m.a.w. is behoud in situ mogelijk)?
- voor bedreigde waardevolle vindplaatsen die niet in-situ bewaard kunnen blijven:
    - wat is de ruimtelijke afbakening (in X, Y en Z coördinaten) van de zone(s) voor vervolgonderzoek?
    - welke aspecten verdienen bijzondere aandacht?
    - welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant?
    - zijn er voor de beantwoording van de vraagstelling(en) natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke types staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

5.3 Methodologie proefsleuvenonderzoek

Voor de *algemene bepalingen* wordt verwezen naar de desbetreffende hoofdstukken van de Code Goede Praktijk.[6] Hieronder wordt de specifieke methodologie voor dit onderzoek toegelicht.

[5] De Baene 2025
[6] Agentschap Onroerend Erfgoed 2019b

5.3.1 Inplanting proefsleuven

De methode van parallelle proefsleuven wordt gebruikt. Over het terrein worden systematisch parallelle proefsleuven van ca. 1,80 - 2 m breed aangelegd met een tussenafstand van maximaal 15 meter. Rekening houdend met de footprint van de te slopen gebouwen, zijn de sleuven zo veel mogelijk op niet verstoorde bodem ingeplant. De wegenis wordt behouden in het nieuwe plan dus wordt deze vrijgehouden. De precieze locatie van bijkomende kijkvensters bij deze proefsleuven is vrij te bepalen op basis van het aangetroffen sporenbestand.

5.3.2 Oppervlakte en dekkingsgraad onderzoek

Er wordt 805 lopende meter proefsleuven ingepland, goed voor 1.610 m² onderzochte oppervlakte. Het totale terrein is 15.000 m² groot. Op deze manier wordt met de proefsleuven 11 % van het terrein onderzocht. De bedoeling is om met de proefsleuven en de kijkvensters ca. 12,5 % van het terrein te onderzoeken.

5.3.3 Selectie vondsten en staalname

Alle vondsten die tijdens de aanleg van de proefsleuven en het opschaven, couperen en afwerken van de sporen worden aangetroffen, worden verzameld en geregistreerd. Bij relevante archeologische sporen of bodemeenheden wordt daarenboven actief op zoek gegaan naar vondsten. Enkel in sporen met een duidelijk recente ouderdom worden niet alle vondsten systematisch ingezameld.

Er worden in regel geen stalen genomen tijdens het onderzoek. Enkel gevoelige en relevante archeologische sporen of bodemeenheden worden indien gewenst bemonsterd. Deze bemonstering kadert echter niet binnen het beantwoorden van de onderzoeksvraagstelling zoals geformuleerd in de onderzoeksvragen. Dergelijke staalname en mogelijke verdere analyse van deze stalen dient dan ook bijkomend gemotiveerd te worden en gekaderd te worden binnen bijkomende onderzoeksvragen.

5.3.4 Referentieprofielen

Tijdens het proefsleuvenonderzoek worden referentieprofielen geregistreerd, teneinde een zo representatief mogelijk beeld te bekomen van de bodemkundige en quartairgeologische opbouw van het plangebied. Rekening houdende met de natuurlijke, archeologische en technische omstandigheden worden de profielen gelijkmatig over de hele site verspreid. Vervolgens worden deze per laag of horizont lithologisch en bodemkundig beschreven. Belangrijke bodemeigenschappen, zoals textuur, oxidoreductie, kalkgehalte, biologische processen, chemische processen, mineralogische processen en bodemhorizonten worden gedetermineerd en beschreven. De beschrijving van de profielen gebeurt conform de FAO guidelines for soil description en de Code van Goede Praktijk. De aangetroffen bodems worden gedetermineerd conform het Belgisch bodemclassificatiesysteem.

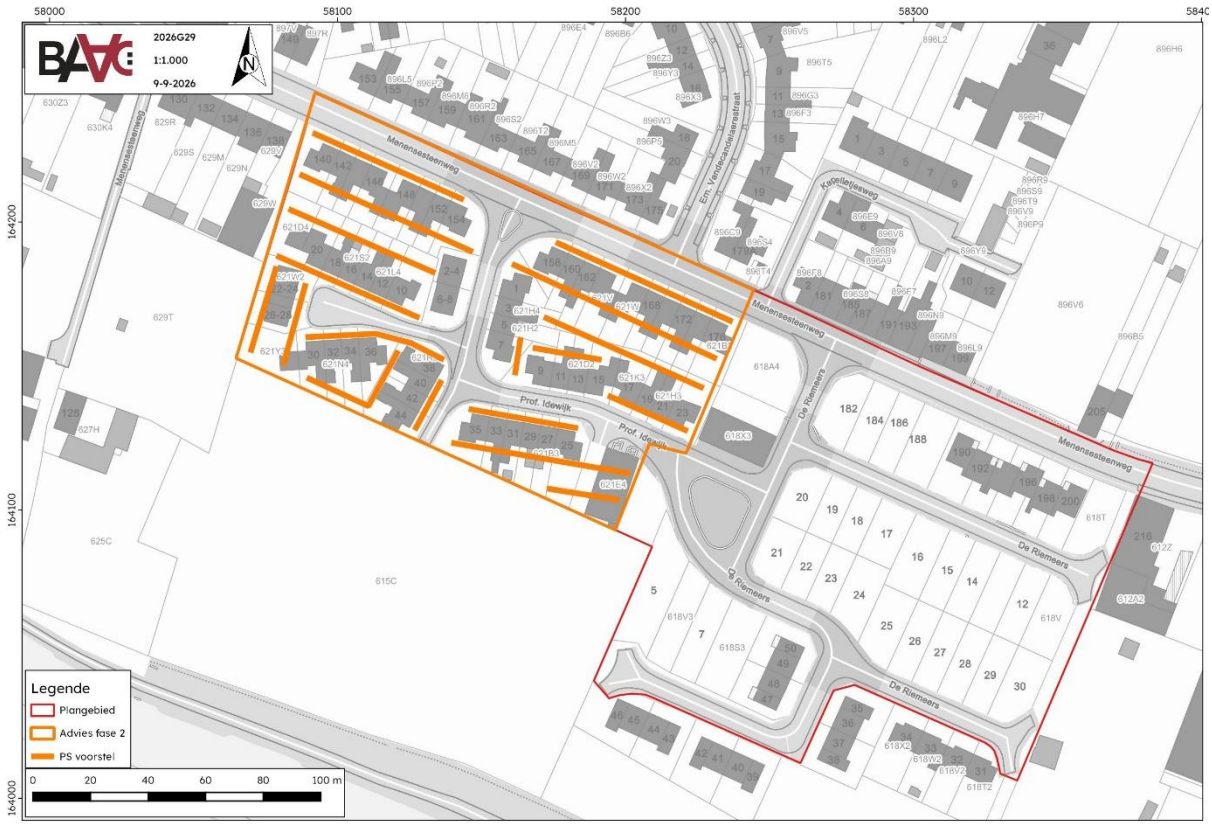

Figuur 4: Inplanting proefsleuven op de GRB-basiskaart.

5.4 Potentieel vervolgtraject na archeologisch vooronderzoek

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek zijn diverse vervolgstappen mogelijk:

- **Vrijgave**

Wanneer het archeologisch potentieel van het terrein volledig behaald werd, kan een vrijgave geadviseerd worden. Er is in dit geval in het kader van de geplande werken geen bijkomende kenniswinst te behalen door middel van verder onderzoek.

- **Opgraving**

Wanneer nog kennisvermeerdering mogelijk is na het reeds uitgevoerde vooronderzoek, is verder onderzoek nuttig. De vastgestelde archeologisch waardevolle zones van het plangebied zullen geadviseerd worden voor opgraving, wanneer deze verstoord zullen worden bij de uitvoering van de geplande werken. De rapportage hiervan en het natuurwetenschappelijk onderzoek na afloop van de opgraving maakt deel uit van het archeologisch traject.

- **Behoud in situ**

Behoud in situ kan plaatsvinden wanneer de geplande werken de aanwezige waardevolle archeologisch resten niet bedreigen of in zulke mate kunnen aangepast worden, zodanig dat dit behoud kan gegarandeerd worden. Het advies voor behoud in situ omvat een duidelijke beschrijving van de maatregelen die hiervoor noodzakelijk zijn.

- **Een combinatie van voorgaande opties**

Het plangebied kan opgedeeld worden in zones, waarbinnen verschillende van bovenstaande adviezen van toepassing zijn. De opdeling wordt in het eindadvies duidelijk opgemaakt en in kaart gebracht en een Programma van Maatregelen voor elk van deze zones wordt opgesteld.

De keuze van het vervolgtraject wordt op basis van al het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek gemaakt, beschreven en gemotiveerd in de nota, die in akte genomen dient te worden. Indien uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem blijkt dat een opgraving noodzakelijk is, dient dus rekening gehouden te worden met de uitvoering van deze opgraving, alsook de uitwerking van de opgravingsresultaten, het uitvoeren van natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie en restauratie. De specifieke invulling van de uitwerking van de opgravingsresultaten, van het natuurwetenschappelijk onderzoek en van de conservatie en restauratie zullen in het Programma van Maatregelen van de nota van het onderzoek in uitgesteld traject worden vastgelegd. Verder onderzoek in de vorm van een opgraving kan pas uitgevoerd worden, wanneer de vergunning voor de geplande werken verleend werd en na het uitvoeren van de melding aanvang onderzoek door de erkende archeoloog.

5.5 Afwijkingen methodologie

In regel worden alle in dit Programma van Maatregelen geadviseerde onderzoeken uitgevoerd zoals voorgeschreven in de Code van Goede Praktijk en zoals voorgesteld in de specifieke methodologie. Indien bepaalde omstandigheden een afwijkende methodologie of techniek vereisen, wordt dit door de erkende archeoloog gemotiveerd in het Verslag van Resultaten van de nota.

6 Bijkomende maatregelen

6.1 Algemeen

Alle archeologische werkzaamheden worden uitgevoerd conform de geldende wetgeving inzake welzijn op het werk en de veiligheidsvoorschriften die van toepassing zijn op de site, werf of het onderzoeksgebied. Voor de aanvang van het onderzoek worden de terreinomstandigheden geëvalueerd en worden eventuele risico's geïnventariseerd. Indien vereist neemt de archeoloog deel aan het veiligheidsoverleg of volgt hij de instructies van de veiligheidscoördinator en/of opdrachtgever.

De erkend archeoloog behoudt zich het recht voor om archeologische werkzaamheden niet uit te voeren of tijdelijk op te schorten wanneer de veiligheidsomstandigheden niet voldoen aan de geldende regelgeving of wanneer de veiligheid van de medewerkers niet kan worden gegarandeerd.

6.2 Sloopvoorwaarden

De sloop van aanwezige structuren in de advieszone vervolgonderzoek kan voorafgaand aan het archeologisch onderzoek enkel plaatsvinden tot op maaiveldniveau. Alle funderingen of ondergrondse structuren dienen onaangeroerd te blijven tot het archeologisch onderzoek werd afgerond. Ondergrondse elementen kunnen eventueel gedurende het archeologisch onderzoek uitgebroken worden onder begeleiding van de uitvoerende archeoloog, indien het noodzakelijk blijkt voor de uitvoering van het onderzoek.

7 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019a: *Beslissingsboom bij de afweging over de noodzaak tot verder vooronderzoek* [online], Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0), https://www.onroerenderfgoed.be/de-code-van-goede-praktijk.

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019b: *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)* [online], https://www.onroerenderfgoed.be/de-code-van-goede-praktijk.

DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN 2026: *Portaal* [online], https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/.

DE BAENE M. 2025: *Vooronderzoek Wervik Laagvlaanderen*, Ruben Willaert rapport Sint-Michiels-Brugge.

GEOPUNT VLAANDEREN 2026: *Catalogus* [online], https://www.vlaanderen.be/geopunt/catalogus.